

reksian syistä varhaisten naisaskeetikkojen kuvaukseen. Sopivatko anoreksiaan taipuvaiset naiset askeettiseen elämään erityisen hyvin? Uskonto Itä-Roomassa säilytti fil. maist. Jeanette Lindblomin (Helsingin yliopisto) mukaan keskeisen aseman naisten toiminnan paikkana, siitä huolimatta, että diakonissojen merkitys väheni kirkollisessa hierarkiassa. Dos. Arja Karivieri (Ruotsin Rooman instituutti) loppupuheenvuorossaan muistutti naishistorian laajuudesta ja sukupuolinäkökulman tärkeydestä: miehet ja naiset ovat historian toimijoita, eikä historiaa voi ymmärtää ilman, että sitä tarkastelee kummankin kannalta.

Pohjoismaisen antiikin naishistorian verkoston eli Arachnen tavoitteena on ollut pitää yllä ja lisätä sekä tutkijoiden että (jatko-)opiskelijoiden välistä yhteistyötä. Siksi symposiumillakin oli kaksi funktiota: se toimi sekä tieteellisenä kongressina ja tutkijatapaamisena että antoi jatko-opiskelijoille mahdollisuuden tuoda väitöskirjatyönsä osia tutkijayhteisön arvioitavaksi. Tällaisia esitelmiä oli yksi neljäsosa, mikä on hyvä suhdeluku: kansainvälisen tieteellisen kongressin luonne painottui vahvasti. Seuraava pohjoismainen symposium antiikin naishistoriasta päätettiin pitää Tanskassa 2003.

Julia Burman

Baltian tietehistorian ja -filosofian konferenssi Tartossa

■ Baltian tietehistorian ja -filosofian konferenssi, järjestyksessä jo kahdeskymmenes, pidettiin Tartossa 30.–31. Tammiukuuta 2001. Konferenssin keskeisenä järjestäjänä oli Baltian tietehistorian ja -filosofian yhdistys, mutta virallisiin taustavoimiin kuuluivat myös Viron tiedeakatemia, Tarton yliopisto, Viron maatalousyliopisto, Tallinnan teknillinen korkeakoulu ja Tallinnan kasvatustieteellinen korkeakoulu, siis maanlaajuisesti varsin arvovaltaiset tahot, ja avajaisistunnossa kuultiin sekä Viron tiedeakateman presidentin Jüri Engelbrechtin että Tarton yliopiston rehtorin Jaak Aaviksoon tervehdykset.

Konferenssit ovat kiertäneet maasta toiseen kahden tai kolmen vuoden välein; etenkin Baltian vapautumisen jälkeen on osanottajia ollut muualtakin kuin entisestä Neuvostoliitosta, 1970-luvulta alkaen myös Suomesta. Konferenssien primus motorina on toiminut kolmen vanhemman polven professorin troikka: Virosta Karl Siilivask, Latviasta Janis Stradins (jonka isä Pauls Stradins aloitti konferenssien sarjan 1958) ja Liettuasta Juozas A. Krikstopaitis. He olivat nytkin kaikki paikalla ja muodostivat Tarton yliopiston upeassa museossa – entisessä katedraalis-

sa Toomemäellä – pidetyn avajaisistunnon presidiumin.

Yleensä konferensseissa on ollut runsaasti osanottajia, ja nytkin oli abstraktikirjaan *Historiae Scientiarum Baltica* painettu tiivistelmät 120 esitelmästä, mutta kuten kansainvälisissä kongresseissa usein käy, läheskään kaikki ilmoittautuneet eivät olleet saapuneet. Joissakin sektioissa väkeä oli suorastaan hämmentävän vähän: luonnontieteiden historian osastoon piti tulla kymmenen puhujaa, mutta heistä oli paikalla vain kaksi liettuatarta (toinen puhui geologi Juozas Lukaseviciuksen tietehistoriasta, toinen Liettuan kasvitieteellisestä tutkimuksesta 1944–54) ja allekirjoittanut (”Luonnontieteiden historian Suomen” käsitteestä). Kerrottiin, että kahdella ukrainalaisella oli ollut viisumivaikeuksia, ja muut olivat ilmeisesti jääneet pois muista syistä.

Valtaosa esitelmistä käsittelee Baltian tiedettä, balttilaisia tutkijoita ja heidän suhdettaan muuhun maailmaan, ennen kaikkea saksalaiseen tutkimukseen, tai sitten tietehistorian ja -filosofian yleisiä ongelmia, mutta poikkeuksiakin oli. Niinpä japanilainen professori Masanori Kaji puhui konferenssin ensimmäisessä yleisistunnossa alkuaineiden jaksoittaisen järjestelmän löytämisestä 1860-luvulla ja tarkasteli erityisesti kuutta alkuaineiden luokittelijaa, jotka kaikki päätyivät toisistaan riippumatta lähes samaan järjestelmään kuin systeemin keksijöinä yleisesti tunnetut J. L. Meyer ja D. I. Mendelejev. Kaji peilasi noita kuutta tutkijaa keskus-periferia-näkökulmasta ja johti Meyerin

menestyksen etenkin siitä, että tämä toimi sekä maantieteellisesti että ammatillisesti ”keskuksessa”, Mendelejevin menestyksen taas siitä, että tämä oli tosin maantieteellisesti periferiassa mutta toisaalta keskeinen hahmo kotimaansa kemiantutkimuksessa.

Vaikka esitelmien anti jäi odotettua vähäisemmäksi, Baltian tieteenhistorian ja -filosofian konferenssi oli – jälleen kerran – muuten positiivinen kokemus, ei vähiten siksi että se antoi mahdollisuuden solmia uusia kontakteja ja vahvistaa vanhoja. Ikävä kyllä Suomesta ei lisäksi ollut yhtään osanottajaa. Voisi toivoa, että useammat suomalaiset löytäisivät Baltian monipuolisen oppihistorian ja sen konferenssit, varsinkin kun englannin ja saksan kielet ovat jo paljolti syrjäyttäneet venäjän balttien keskinäisessä kommunikaatiossa ja kun aikanaan hyvinkin säännöllisesti järjestetyt pohjoismaiset oppihistorialliset symposiumit näyttävät ainakin toistaiseksi kokonaan lopahtaneen.

Anto Leikola

Juhani Suomen Umpeutuva latu vuoden 2000 historiateos

■ Historian Ystävien Liitto on palkinnut vuodesta 1973 alka-

en teoksen, joka on ”erittäin ansiokkaasti edistänyt historiallisen tietämyksen laajenemista ja syvenemistä suomalaisen yleisön keskuudessa”. Viime vuonna ilmestyneistä kirjoista palkittiin professori Juhani Suomen teos *Umpeutuva latu*. Urho Kekkonen 1976–1981, jonka on kustantanut Otava.

Kunniamaininnat annettiin Kari Aleniuksen *Viron, Latvian ja Liettuan historialle* (Ateena), Arto Kivimäen ja Pekka Tuomiston *Rooman keisarit* -teokselle (Karisto) sekä Risto Peltovuoren tutkimukselle *Sankarikansa ja kavaltajat. Suomi kolmannen valtakunnan lehdistössä 1940–1944* (SKS).

Lautakunnan perustelujen mukaan Juhani Suomi on mitavassa elämäkerrassaan avannut ylipäänsäkin tutkimuslistalla latua, mutta etenkin sarjan viimeisissä osissa hän on joutunut etenemään lähes umpihangessa – aikakaudessa, josta ei ole aiempaa perustutkimusta. Urakkaa ei ole ainaakaan helpottanut se, että jokseenkin jokaisella Urho Kekkonen ajan suomalaisella on hänestä oma, vahva näkemyksensä. Juhani Suomen teossarjaa arvioidaan usein näiden mielipiteiden perusteella sivuuttaen ne lukuisat uudet tiedot, jotka hän on kaivanut esiin ihailtavalla sitkeydellä.

Teossarja onkin paljon enemmän kuin sinänsä vaikuttava valtiomiehen elämäkerta. Se on perusteos Suomen poliittisesta historiasta 1930-luvun lopulta 1980-luvun alkuun. Kukaan tätä aikakautta tutkiva ei voi sivuuttaa professori Suomen suurtyötä. Hänen perusteellisesti esittämänsä lähdetie-

dot tarjoavat samalla lähtökohdita monenlaisiin tulkintoihin. Vaikka myös teossarjan päätösosa on fyysisestikin mukkea, sen rakenne on hallittu ja tyyli sujuvaa. Kuvitus tukee tekstiä.

Oli lähes väistämätöntä, että elämäkerta niin kiistellystä henkilöstä kuin Urho Kekkonesta ja toisaalta kysymykset Venäjän arkistojen luotettavuudesta ovat herättäneet debatteja. UKK itsekin tuntui toisinaan lähes hakevan väittelyä ja vastustajia, vaikka olikin herkkä arvostelulle. Juhani Suomi ei ole peitellyt näkemyksiään ja on vastannut ärhäkästi polemiikkiin. Vaikka kiistely on toisinaan kuumentunut ehkä liikaakin, avoin keskustelu on parempi vaihtoehto kuin tulkintojen mitään sanomaton si-lottelu.

Sarjan aiempien osin lailla Umpeutuva latu keskittyy Kekkonen valtiomiestyöhön, joskin myös presidentin fyysisen ja henkisen kunnan muuttumista esitellään perusteellisesti ja samalla empaattisesti. Urho Kekkonen elämänsäkaudessa on yhä paljon tutkittavaa. Tulevat tutkijat voivat rakentaa työnsä Juhani Suomen valamalle van-kalle perustalle.

Kari Aleniuksen laatima Viron, Latvian ja Liettuan historia on moderni kokonaisuus Baltian vaiheista viime aikojen muutoksiin saakka. Valtiollisten tapahtumien ohella siinä kuvataan ansiokkaasti naapurimaidemme yhteiskunnallista ja kulttuurikehitystä.

Arto Kivimäen ja Pekka Tuomiston sujuvasti kirjoittama elämäkerrasto kaikista Rooman keisareista lisää osuvalla tavalla kiinnostusta antiikin tapah-